

SOUVEREINITEIT IN EIGEN KRING.

Inleiding.

De twintigste October van het jaar onzes Heeren achttienhonderd tachtig is een der grootste dagen geweest in het veelbewogen leven van Dr. Abraham Kuyper — misschien wel de allergrootste.

Op dien dag immers heeft hij de genade ontvangen van de „Vrije Universiteit“ te mogen inwijden, door ze op het publieke levensterrein in te leiden bij overheid en volk.¹⁾ De „Vrije Universiteit“, dat is toch de stichting, waaraan Dr. Kuyper de gansche liefde van zijn hart heeft geschonken; de stichting, waarvan hij voor den bloei van het gereformeerde leven het allermeele verwachtte; de stichting, die hij in het leven riep en diende in de volle spanning van zijn sterk geloof en met al het vermogen van zijn geweldigen geest.

Maar op dienzelfden twintigsten October heeft Kuyper ook nog wat anders gedaan. Juist bij de inwijding der Vrije Universiteit heeft hij in schitterende taal en met geniale conceptie de leus doen hooren, die misschien beter dan eenige andere zijn levenswerk typeeren kan.

„Souvereiniteit in eigen kring“ — ja zeker, dat was de titel van de inwijdingsrede der eenige Gereformeerde Universiteit ter wereld! Maar die woorden waren meer dan de aanduiding van het thema eener rede — ze zijn de korte, bondige teekening van een veelomvattende, allesbeheerschende werkelijkheid, een werkelijkheid, die Kuyper met een diepe en fijne intuïtie had geschoond, een werkelijkheid, waardoor zijn denken en strijden en leven werd beheerscht, een werkelijkheid aan de erkenning en fundeering waarvan hij een groot deel van zijn levenskracht en denkkraft heeft gewijd.

Souvereiniteit.

„Souvereiniteit in eigen kring“ — om te weten wat Kuyper met die woorden bedoelde aan te wijzen (en daarom is het ons in deze schets te doen), moet ons voor alles duidelijk zijn, wat hij onder Souvereiniteit verstond.

Zeldzaam diep is zijn opvatting daarvan.

Er is z.i. geen sprake van, dat souvereiniteit in den vollen zin des woords bij menschen zou worden gevonden. Ook als men de allergrootste macht beschouwt, die eenig menschenkind over eenig schepsel zou kunnen uitoefenen, dan is die macht nog maar een flauw beeld van eigenlijke souvereiniteit. Neem b.v. de macht van een pottenbakker over het leem. Die lijkt inderdaad groot! Paulus gebruikt die macht zelfs als een beeld van Gods vrijmacht over de menschen. De pottenbakker kan het leem kneden, vormen, boetseeren en modelleeren net zooals hij wil. Maar toch, wat is die macht eigenlijk nog klein! De man kan zijn materiaal niet „maken“. Hij „vindt“ het en moet het nemen, zooals het is. Hij kan de eigenschappen van het leem niet veranderen. Hij kan het niet smeden of weven of schaven. Hij kan er maar één enkel soort voorwerpen van maken. En hij kan er niets aan doen, dat zijn potten en pannen broos en breekbare zijn.

En zoo is het overal met de menschelijke macht over alle schepsel; levenloos of levend; delfstof of plant, dier of mensch. Die macht mag nog zoo groot lijken, ze is toch zoo hopeloos klein. De grootste tyran kan niet doordringen in het hart en het geweten van zijn onderdanen. Hij kan niet wezenlijk heerschen over hun geloof en liefde. Hij kan zijn tot slaven gemaakte onderdanen niet meer laten doen dan hun krachten, hun capaciteiten toelaten. Overal stuit zijn macht op grenzen. Grenzen gesteld door klimaat en bodem; door landen, rivieren en zeeën; grenzen samenhangend met historische situaties, met wijsheid en doorzicht, met volkskracht en aantal onderdanen, maar bovenal met grenzen, welke door het geheel van Gods wereldorde zijn gesteld.

...

In de volle, absolute souvereiniteit ligt naar Kuyper's oordeel vierderlei relatie opgesloten tusschen den Souverein en het aan hem onderworpen. Vier relaties — want voor een absolute souvereiniteit over eenig ding wordt vereischt: „1. dat ik dit voorwerp geheel in mijn bezit hebbe, 2. dat ik het zelf gemaakt hebbe naar eigen goedvinden, 3. dat het in het leven roepen van de grondstoffen, waaruit het gemaakt is, aan mijn vrijmacht hange, en 4. dat het aan mij sta, de wetten te bepalen, die zijn werking beheerschen en zijn verhouding tot andere voorwerpen regelen zullen.“²⁾

Anders gezegd: er moet om van souvereiniteit bij eenigen machtsbezitter te kunnen spreken, tusschen hem en het aan zijn macht onderworpen een betrekking bestaan van:

- 1o Absoluut bezitter en bezitting;
- 2o Schepper-in-vrijmacht en schepsel;
- 3o Wetgever-in-volstrekt zinnen en wat onder die wetten staat.

Souverein in absoluten zin is dus alleen zulk een gezag, waar geen enkel gezag meer boven is. Een

1) Aldus typeerde Dr. Kuyper zelf zijn taak van den 20sten October 1880. Zie: *Souvereiniteit in eigen kring*, Amsterdam, 1880; pag. 5.

2) *Ons Program* (met bijlagen), Amsterdam, 1879, pag. 67.

gezag, dat altijd beveelt en nooit gehoorzaamt. Een gezag, dat geen enkele beperking gedooft en ongedoeld zich uitsprekt over alles wat bestaat, over gansch den kosmos. Een gezag, „dat recht bezit, plicht heeft en macht oefent, om elken weerstand tegen zijn wil te breken en te wreken.“³⁾

Souvereiniteit Gods.

Uit een dergelijke opvatting van het begrip „sovereiniteit“ volgt onmiddellijk, dat menschen zulk een souvereiniteit nooit kunnen bezitten. Souvereiniteit — „die heeft God de Heere alleen als de Almachtige. Alles wat op aarde zich souverain noemt of souverain genaamd wordt, is niets dan een instrument, waardoor God Zijn souvereiniteit uitoefent. Anders te spreken is eigenlijk ongeoorloofd. Wij moesten eigenlijk zulke namen nooit bezigen. Gelijc er ook eigenlijk geen rechters of profeten op aarde zijn, maar alleen instrumenten voor Gods recht en aankondiging van Zijn Raad.“⁴⁾

Die souvereiniteit Gods „kent geen beperking. Die gaat over ons lichamelijk, zedelijk, denkend, kunst- en religieus leven en het leven onzer zinnen, over alle relatien.“⁵⁾

Het geloof in deze allen- en allesomvattende souvereiniteit Gods is het uitgangspunt der Gereformeerde belijdenis. De erkenning van deze souvereiniteit sluit in de geloovige aanvaarding der uitverkiezing. Uitverkiezing is toch niets anders dan de souvereiniteit Gods, die tot in het verleden, tot achter het verleden, ja tot in eeuwigheid teruggaat.⁶⁾

Met grooten nadruk wijst Kuyper er op — en dat is een zeer mooie passus in zijn betoog — dat de erkenning van de souvereiniteit Gods een geloofsdaad moet zijn. De aanvaarding van Gods souvereiniteit is voor den geloovige niet begonnen met Gods almachtig bestel over starren en engelen, over de zee en hare eilanden, over de dierenwereld en de volken, maar met het ervaren van Gods souvereiniteit over het eigen ik. Alleen als een menschenkind ziet, dat hij in opstand was tegen God, maar dat God hem overwon, alleen dan is er geloof in de souvereiniteit Gods.

Er is een ondemphbare kloof tusschen een wijsgeerige idee van souvereiniteit, die er op uit is alles eigenmachtig onder één hoofd saam te vatten en het geloof in de souvereiniteit van den Almachtigen God, Die onze Vader is; een geloof, dat geboren werd uit de nederlaag van het opstandige hart.

...

In deze diepe opvatting van de souvereiniteit Gods legt Kuyper dus heel nadrukkelijk en duidelijk de grens bloot, die er ligt tusschen God en al het geschapene. Gansch het schepsel is Zijn maaksel, Zijn volstrekt bezit en is aan Zijn wetten onderworpen. Met nooit verflauwende energie heeft Kuyper geworfeld om voor die grens ook de oogen van anderen te openen, om die grens ook door anderen te doen erkennen en eerbiedigen.

God is het, „die eerst tusschen Zichzelf en het creatuur, en diensvolgens over heel het erf van het creatuurlijke, lijnen trok. Lijnen van ordiantie; lijnen van begrenzing; lijnen van scheiding; lijnen van tegenstelling“⁷⁾

Er is „een absolute grens gesteld, en die grens ligt op al het geschapene vanzelf geleekend door den gouden zoom van die eigen majesteit des Heeren HEEREN“. De handhaving van deze absolute grens is „de hoofdzake der ware religie“, want die hoofdzake bestaat hierin, „dat God waarlijk God blijve en de mensch nooit iets anders dan een nietig mensche zij“. In overeenstemming met deze opvatting van de hoofdzake der religie, ligt „alle zonde“ hierin, dat men God en mensch „op eenigerhande wijs poogt te vermengen, 't zij men Gode iets toedicht wat des menschen zij of als mensch zitten gaat in Gods stoel“. „Komt er dus op aan de grens tusschen God en mensch te zien! „En opdat nu de mensch dier scheidslijn indachtig zou zijn, heeft het Gode belijde, die scheidslijn ook af te schaduwen in de vaste grenzen die Hij tusschen creatuur en creatuur onderling schiep“. Ja het staat, volgens Dr. Kuyper, vast, „dat God scheidingen in al het creatuurlijke heeft ingedreven, als afdruksel van die absolute scheiding, die Hij in stand houdt tusschen het creatuur en Zich“⁸⁾

Het is de groote zonde van het pantheïsme, dat het „deze wortel-tegenstelling, moeder aller creatuurlijke tegenstelling, begint te loochenen“⁹⁾ „Nee, niet in den beginne, want een begin

3) *Souvereiniteit in eigen kring*; pag. 9.

4) *Locus de Deo*, pars prima; pag. 417. Vgl.: *Het Calvinisme, oorsprong enz.*, Amsterdam, 1874, pag. 50; *Ons Program* enz., pag. 66 v.; *Souvereiniteit in eigen kring*, pag. 9; *De Gemeene Gratie*, I, pag. 82 v.; *Locus de Magistratu*, pag. 137.

5) *Locus de Deo*, pars prima, p. 417.

6) *De Gemeene Gratie*, III, p. 13/14; *Het Calvinisme*, p. 68.

7) *De verflauwing der grenzen*, Amsterdam, 1892, p. 8. Dr. Kuyper gaat uit van het praedicaat „Hamadil“, dat God in den bijbel aan zichzelf toekent. Letterlijk: de Scheidingmaker. Zie ook: noot 14, p. 68.

8) Voor deze en voorgaande citaten, zie: „*IJzer en Leem*“, Amsterdam, 1885, p. 11, 12 vgl., p. 26.

9) *De verflauwing der grenzen*, p. 17.

den arbeid zou hem bestemd had. Bij zijne vorming en eene veelszins te doen bekomen. Hij hem de leegn ervaren, en het standpunt, om el inzicht van, en e van Gods Woord, e daarop rustende

doen worden, die, et een onwankelgen en voortzetten der de banier van plooiën op het genschap, om Gods doen hebben, en lig terrein. n strijd bijgegaan, l Hij hem in dien dingen heeft Hij gen op genoemd op tot eenen blijoor eenen uitge

uwdag zijner ge en arbeid terug an Gods en kloeknogen werken het en heiligen strijd en God in deze

was een zondaar. van eenig ander gebreken geweest. en dag niet verder

goede, dat Hij in en door hem op ons land en volk

S. GREIJNDANUS.

IRIFT

God van Elia? Ja 2 Koningen 2: 14.

Elisa de profeten-ger niet kunnen

ter, mijn vader!“ van kinderlijke door Gods Geest verhouding tusvan zijn geeste was Elia in zijn l opgetreden, — or zijn woord en en donkeren tijd Elia had gestaan hut der armen, inst, en geroepen is hij een „vader“ erwekt; hij had nakroost voort-er!“ roept Elisa. „oordiger van dat overal was opagt het geestelijk rk doórleven.

Elia. als een vromen en was, en die dien hij weleens r met wien het denkt en erkent end geslacht, als erkent hem in eping, die vanuit anvwaardt Elia in erk. „Mijn vader,

an na zijn heen- u ook naar den hij kan zich bea's persoon; hij scheuren. Doch ij wendt zich tot

vende band tusnakroost, 't Was geweest, en Zijn in Elia hadden s het eigen werk

Gods geweest. Neen, niet Elia, niet zijn kracht, zijn ijver, en zijn trouw hadden het nieuwe leven onder Israël voortgebracht; — het was de God van Elia geweest, die hem „vader“ had gemaakt. En daarom wendt zijn geestelijke zoon zich tot den God van dien vader. Die God is gebleven. In Hem ligt de onvergankelijkheid van Elia's werk gewaarborgd; van Hem is de roeping om dat werk voort te zetten; uit Hem ook de kracht om daarin getrouw te zijn. En op dien God werpt zich Elisa, als hij tot de taak van Elia ingaat, en in hem de roeping van Elia zal voortleven.

„Waar is de Heere, de God van Elia?“ 't Klinkt bijna uitdagend. Maar het is het moedig geloof, dat zoo durft en mag spreken; en het sterk verlangen om de roeping Gods te volbrengen. Het is ook de bewustheid allen anderen steun te verlooehen, en, blijkens het: „ja dezelve“, niets en niemand anders aan te grijpen dan dien God, die de kracht van Elia was geweest, de kracht van zijn woord en zijn werk; ja waarlijk, — de Heere, die in Elia Zijn verbond onder Israël had vastgehouden en verlevendigd, en die het in Zijn trouw ook door Elisa zou voortzetten.

„Waar is de God van Elia?“ — het is geen zoekende en twijfelende vraag, maar de heilig-stoute geloofsroep: — „Heere, nu is het aan U om Uw werk en belofte te handhaven; zie, Gij hebt mij bereid gemaakt om te gaan in den weg van Uw knecht Elia; nu zult Gij immers toonen, dat Gij diezelfde God zijt; want het is door U, door U alleen!“....

...

Zóó werpt Elisa zijn arbeid en zijn leven geheel op God.

En zóó is hij ontembaar-sterk.

Hij staat voor een ontzagwekkende taak. Reeds ligt daar de eerste moeilijkheid die hij overwinnen moet, de Jordaan, als een beeld en aanwijzing van den stroom der moeilijkheden, door welke hij zal hebben heen te gaan. Doch Elisa aarzelt niet; en in de kracht Gods slaat hij den vloed met den mantel van Elia. Het was het profetenkleed, het zichtbaar teken van het Woord des Heeren dat Zijn knecht gesproken had. Het was van Elia afgeleden, en op aarde gebleven; voor Elisa een aanwijzing, dat de knechten des Heeren konden heengaan, doch dat het Woord Gods zijn loop hier zou voortzetten. Met dit Woord, altijd en eeniglijk met dit Woord, was Elia opgetreden. In oordeel en genade had immer dit Woord overwonnen. Geen ander was Elia's wapen geweest. „Zoo zegt de Heere“... En met ditzelfde Woord treedt ook Elisa op den Jordaan en op de zwaarte van zijn levenstaak toe, en hij slaat die daarmede als een vorst in het geloof. En het Woord des Heeren overwint; — „het water werd herwaarts en derwaarts verdeeld, en Elisa ging er door“.

...

Aldus willen wij in deze dagen herdenken den groote in Gods Koninkrijk, door wiens arbeid de Heere aan alle kanten opwekking en groei bracht; en wiens leven zich in ons geslacht voortzet. „Mijn vader, mijn vader!“

Aldus willen wij ons in het geloof werpen op dien God, die in hem zoo krachtig werkte, en Wien alleen de eere toekomt; den God des Verbonds, die Zijn eigen werk zal handhaven, en die de Kracht zal zijn van onze kracht. „Waar is diezelfde God!“

En aldus willen wij den mantel opnemen, waarin hij ging, en dien God hier van hem achterliet; en het Woord des Heeren, waarmede hij gestreden heeft, profetisch en getrouw brengen aan kerk en wereld. En dit Woord zal overwinnen.

U.

v. A.

In de Schrift staat een ceder voor u van geestelijke autoriteit, die achttien eeuwen lang zijn wortelen uitschoot in den levensbodem van ons menschelijk bewustzijn, en in zijn schaduw is het religieus en zedelijk leven der menschheid zoo onnoemelijk geklommen in waardij.

Houw nu dien ceder om, en nog een wijle zal het groen aan zijn omgehouden stam nabotten, maar wie, wie geeft ons straks een anderen ceder, wie aan de kinderen onzes volks een schaduw aan den zijne gelijk terug?

Dit, dit is het, waarom ik, niet als resultaat van geleerdheid, maar met de naïeveteit van het kindeke, weer in stil geloof, voor die Schrift ben neergebogen, voor die Schrift geijverd heb, en nu jubel in mijn ziel en God dank, als ik het geloof in die Schrift weer zie wassen. Ge weet, ik ben niet conservatief, maar dit ja is nu mijn conservatisme: Ik tracht het looverdak van dien ceder voor ons volk te redden, dat het straks niet schaduwloos neerzitte in de dorre, de verzengende woestenij. Zóóals mijn Heiland aan Mozes en de Profeten geloofde, zoo en niet anders wensch ook ik aan de Schrift te gelooven.

Dr. A. KUYPER.

De Verflauwing der grenzen, pag. 49.